

VIÐMERKINGAR

Kyoto sáttmálin - forðingar ella móguleikar

Eyðun Elttør,
landsstýrismaður í olju- og umhvørvismálum

Herfyri bóru bæði føroyskir og altjóða fjølmiðlar tíðindi um, at landsstýrið hevur biðið Danmark tikið fyrivarni fyri Føroyum í sambandi við dansku staðfestingina av Kyoto sáttmálanum um útleiðingar av vakstrarhúsgassum.

Havt hevur verið á lofti, at við oljvinnuni fyri durum, og harvið eini hækking av CO2 útlátinum, ynskja vit ikki at binda okkum at skerja útlátið av vakstrarhúsgassum. Tískil verða vit sett í bás við USA, sum hevur tikið endaliga avgerð um ikki at seta Kyoto sáttmálan í gildi. Hetta meti eg vera eina óhepna samanbering, tí enn hava Føroyar bara tikið eina fyríbils stöðu.

Sáttmálin um veðurlagsbroytingar

Hóast flestu fólk eru greið yvir, at stórri og minni broytingar í veðurlagnum koma fyri, er ein stóru partur av heimsins veðurlagsferðingum í dag tó á einum máli um, at vaksandi útlátið av vakstrarhúsgassum, serliga CO2, fer at føra til varandi veðurlagsbroytingar.

Í viðurkenning av hesi hóttan var Rio de Janeiro í 1992 vertur fyri eini ráðstevnu, hvørs fíðiliga úrslit m.a. var ein sáttmáli um veðurlagsbroytingar – tann sonevnda klimakonventionin, sum varð undirskrivað av meir enn 150

londum. Endamálið er at skapa eina legu fyri útleiðingum av vakstrarhúsgassum, sum tryggjar, at ávirkanin á veðurlagið ikki gerst vandamikil fyri okkum ella komandi ættarlið. Sáttmálin kom alment í gildi í 1994, umleið eitt ár eftir at Føroya Løgting hevði samtykt, at sáttmálin eisini skuldi galdast fyri Føroyar.

Sáttmálin áleggur m.a. portunum at fáa til vega hagtøl yvir útlát av CO2 og øðrum vakstrarhúsgassum. Í Føroyum hava vit onki yvirtil yvir hesar útleiðingar, bert nakrar fáar uppgerðir, sum í stóran mun eru grundarðar á innflutningin av brennievnum, og sum ikki eru nøktandi, tá ið vit skulu gera metingar av, í hvønn mun vit kunnu skerja okkara útleiðingar av vakstrarhúsgassum.

Kyoto sáttmálin

Tað gjørdist skjótt greitt, at málini í sáttmálanum um veðurlagsbroytingar, sum greitt er frá omanfyri, ikki vóru nóg vítfvendi. Á eini ráðstevnu í Kyoto í 1997 varð ein ískoyttisáttmáli undirskrivaður, sum bindur partarnar at skerja teirra útleiðingar av vakstrarhúsgassum við í meðal 5% grundarð á útlátið í 1990. Málið skal náast í tíðarskeiðnum 2008-2012.

Danmark hevur vegna ríkið bundið seg at lækka útlátið við 8%. Um fyrivarni ikki verður tikið fyri Føroyum í sambandi við dansku ígildisettanina av Kyotosáttmálanum í 2002, er bindingin eisini galdandi fyri Føroyar.

Í hesum sambandi kann nevast, at Kyoto sáttmálin loyvir nøkrum londum at hækka teirra útlát, t.d. kunnu Noreg, Svøríki og Ísland hækka útlátið við ávíkavist 1%, 4% og 10%.

Lat meg gera greitt, at tað ikki er vantandi føroysk umhvørvisábyrgd, sum forðar okkum í at staðfesta Kyoto sáttmálan. Aðrenn

vit binda okkum til henda sáttmálan, eiga vit at fáa eitt haldgott yvirtil yvir útleiðingarnar av vakstrarhúsgassum í Føroyum seinnu árin. Ein náttúrligur partur av hesum arbeiði er eisini at meta um, hvussu ein mógulig oljuvinna fer at ávirka CO2 útlátið í Føroyum.

Ídnaðurin hevur seinnu árin sett nógva orku av til at menna tøkni, sum kann minka um útlátið av vakstrarhúsgassum, og framstjór eru gjørd á økinum. Eisini oljuvinna arbeiðir framhaldandi fyri at minka um CO2 útlátið í samband við oljuframleiðslu. Í hesum sambandi er vert at nevna, at oljumálastýrið leggur dent á, at oljuvinna brúkar framkomna og umhvørvisvinarliga tøkni til virksemd á landgrunninum.

Føroyar og Kyoto

Eg meti, at grundarlagið í løtuni er ov veikt at taka stöðu til, hvørt Kyoto sáttmálin skal setast í gildi í Føroyum. Vit mugu fyrst hyggja nærri at, hvussu ásetingarnar í Kyoto sáttmálanum kunnu sameinast við áttanirnar um eina føroyska oljuframleiðslu.

Í løtuni verður kannað, hvussu arbeiðið við at fáa til vega hagtøl best kann skipast. Oljumálastýrið hevur verið í samband við útlendskar stovnar fyri at kanna móguleikan fyri ráðgeving um málið. Avgerð verður um stutta tíð tikið um, hvussu henda uppgáva skal leggjast til rættis.

Mín áttan er eisini at kanna móguleikarnar sum liggja í Kyoto sáttmálanum, t.d. fyri keyp av kvotum og aðrar serligar reglur sum eru galdandi. Vísir tað seg at bindingarnar í sáttmálanum ikki seta nakra veruliga forðing fyri oljuframleiðslu, kunnu vit verða við í globala arbeiðinum at minka um CO2 útlátið, samstundis sum

okkara vinna kann mennast.

Okkara størsti trupuleiki í hesum sambandi er, at Føroyar eru eitt lítið land. Tískil vilja einstakar verkætlanir, sum innibera eitt stórt útlát av vakstrarhúsgassum, t.d. oljuframleiðsla, hava eina stóra ávirkan á samlaða útlátið. Tað er neyvan gjørligt at loysa henda trupulleika við at skerja útlátið frá øðrum portum av samfelagnum. Tær avmarkingar vit kunnu seta í verk innan t.d. orkuframleiðslu, upphiting av húsum ella ferðslu muna ov lítið sammet við tann vøksturinn í útlátinum, sum ein mógulig oljuvinna kann elva til. Í dag nýta vit longu umhvørvisvinarligar orkukeldur, t.d. koma um 40% av okkara streymframleiðslu frá vatnorku. Hesin parturin kann gerst stórri, um aðrir orkumóguleikar so sum vind- og alduorka í framtíðini verða tikið í nýtslu í Føroyum.

Ísland hevur ein líknandi trupulleika. Tey hava eitt luftfalsliga lágt útlát av gassum, av tí at ein stóru partur av orkunýtsluni í Íslandi stavar frá umhvørvisvinarligum orkukeldum, so sum jarðarhita. Tískil vilja verkætlanir við stórum útlátum, eins og t.d. okkara oljuvinna, beinanvegin síggjast aftur í hagtølunum sum ein vøkstur - og kunnu sum meginregla ikki setast í verk innan Kyoto sáttmálan. Ísland hevur av hesi orsök stóðugt arbeiðt fyri serstøkum reglum fyri lond, sum eru í eini líknandi stöðu.

Tá vit hava fingið eitt fullgott yvirtil yvir okkara útlát og hava fingið innlit í móguleikarnar, ið liggja í Kyoto sáttmálanum, herundir hvussu vit kunnu skipa okkara vinnu í framtíðini, verða vit vónandi til reiðar at gerast partur av Kyoto sáttmálanum.

Góðtaka ikki, at samráðingarrætturin verður skerður

Javnaðarflokkurin

Føroya Skipara- og Navigatørfelag og Maskinmeistarafelagið hava heitt á Javnaðarflokkurin um at greiða frá stöðu floksins til framferðina hjá Figgjarmálastýrinum í málinum um Teistan og Brimil.

Javnaðarflokkurin fer á ongan hátt at góðtaka, at samráðingarrætturin verður skerður ella tikið frá portunum á arbeiðsmarknaðinum.

Javnaðarflokkurin átalar harðliga, at landsstýrið gjøgnum fútarættin roynir at troka arbeiðsrætt inn á føroyska arbeiðsmarknaðin.

Við at biðja Fútarættin døma í sáttmálatrættini millum manningarfeløgini og figgjarmálastýrið, hevur landsstýrið tikið ókreinkiliga samráðingarrættin frá fakfeløgnum og úttan teirra luttøku latið upp í hendurnar á einum "donskum" dómara einsamøllum at gera av, hvussu fakfelagsviðurskiptini í Føroyum skulu avgerast.

Hetta er enn grovari álöp á fakfelagsrørsluna, enn ein Arbeiðsrættur hevði megnað.

Um landsstýrið á henda hátt vil noyða Arbeiðsrættin ígjøgnum, so skal greitt og týðilga sigast frá, at vit í Javnaðarflokkinum fara at

gera alt, sum stendur í okkara makt, fyri politiskt at forða samgonguni á slíkan hátt at skerja rættindini hjá løntakarunum á føroyska arbeiðsmarknaðinum.

Bæði Javnaðarflokkurin og fakfeløgini hava víst á móguleikan at skipa ein víðkadan gerðarrætt at taka sær av trættum, sum í sáttmálaskeiðnum kunnu stinga seg upp millum partarnar á arbeiðsmarknaðinum.

Vit ásanna, at ein víðkadan gerðarrættur kann vera neyðugur í ávísu førum. Men vit góðtaka als ikki, at arbeiðsgevarar í tíð og ótíð lata rættarskipanina upp í hendur at avgera trættur, sum eiga at loysast við samráðingum millum partarnar.

At eingin sáttmáli enn er gjørdur millum Figgjarmálastýrið og partar av manningunum á Brimil og Teistanum er bæði synd og skomm, tí sjálvsagt skuldu allar sáttmálasamráðingar verið loknar, aðrenn skipini vóru klár at fara í sigling.

Javnaðarflokkurin krevur, at Figgjarmálastýrið beinanvegin umfarir Teistan úrafur fútarættinum.

Samstundis heitir Javnaðarflokkurin á manningarfeløgini og Figgjarmálastýrið um við samráðingum at fáa enda á sáttmálatrættini.

Um manning, ferðafólk og vinna sleppa at brúka tann stásiliga Teistan.

Serskating av hjúnum

Flemming Mikkelsen,
løgtingsmaður

Hóast nógvar atfinningar vóru móti uppskoti Sambandsflokksins um serskating av hjúnum, so vóru tó nøkur, sum sóu tað skilagóða í uppskotinum og fingi tað samtykt.

Uppskotið, um serskating av hjúnum, sum Flemming

løgtingið, hevur vakt ans bæði fyri og ímóti.

Atfinningar

Í fyrstu atløg var tað samgongan, sum ikki kundi semjast um uppskotið, hóast tað var fult í samsvari við teirra egna samgonguskjal.

Síðani gjørdi Javnstøðunevndin vart við seg, og fanst hvassliga at uppskotinum við tí ómotiveraðu yvirskriftini, at her var

talan um eina serliga skattalóg fyri giftar menn, og fastlæsing av kvinnum.

Teimum á baki kom Kvinnusamskipan Føroya, sum harliga fanst at áttanini at geva hjúnum serlig skattarrættindi, bara tí tey eru gift.

Gevur valmóguleikar

Hóast alt hetta negativa, vóru tað onnur, sum sóu nakað positivt í málinum, og sum torðu at gera vart

við seg. Hesi søgdu sína hugsan um tær samfelagsbroytingar, fram eru farnar í seinnu helvt av nú farnu öld, eisini innan familjuna, har foreldur, um tey vilja tað ella ikki, eru noydd at vera í vinnu, fyri at klára dagin og vegin.

Hesi mettu, at uppskotið var gott, tí hjún (serliga við børnum), eftir hesum fáa ein valmóguleika, um so er, at figgjartilgír móguleikar eru fyri, at annað

foreldrunum kann vera heima og ansa børnum.

Nú álggur tað landsstýrismanninum í skattamálum at tilevna eitt lógarpappskot, sum er í samsvari við uppskotið, sum lögtingið samtykti.